

Intervju: Padi Ešdaun, visoki predstavnik za BiH: “Neću da ukinem Republiku Srpsku”

Čak i kada bih hteo da se rešim RS, ja to ne bih mogao da učinim jer je moj posao da primenjujem međunarodno pravo i Dejtonski sporazum koji štite postojanje RS, ali ukoliko RS ne poštuje međunarodno pravo, ta zaštita je potkopana

Odluka lorda Padija Ešdauna, visokog predstavnika za Bosnu, da prvih dana jula smeni deset ključnih funkcionera Srpske demokratske stranke, odnosno da uslovno isključi iz političkog života još 50 članova iste partije, shvaćena je u Republici Srpskoj ne samo kao pokušaj da se uništi nekadašnja Karadžićeva partija već i da se dalje postojanje RS učini bespredmetnim. Upitan da li ova odluka vodi ka ukidanju RS, lord Ešdaun odgovara za NIN:

– Ne. Nije mi namera da ukinem Republiku Srpsku. Čak i kada bih hteo da se rešim RS, ja to ne bih mogao da učinim jer je moj posao da primenjujem međunarodno pravo i Dejtonski sporazum koji štite postojanje RS, ali ukoliko RS ne poštuje međunarodno pravo, ta zaštita je potkopana. Nije moj posao da napadam Srbe ili bilo koju političku partiju.

NIN: Ukidanje RS ne postoji kao opcija?

Paddy Ashdown: Osim ako to ljudi u RS sami ne žele.

NIN: Recimo, spontano zatraže referendum o ukidanju RS?

Paddy Ashdown: Možda to bude referendum, a možda će i bez referenduma ova zemlja za deset, dvadeset ili pedeset godina biti jedinstvena, bez entiteta. Važno je da to bude voljom naroda RS. Verujem da što više ova zemlja bude napredovala, to je verovatnije da će biti bliža Evropi i da će i u Bosni

podele nestati kao što su nestale u Evropi. Ipak, to je budućnost, a ne sadašnjost.

NIN: Ali mnogi ljudi su uplašeni i zbunjeni vašom odlukom koja ima i ozbiljne posledice po razvoj i smisao demokratskog procesa i stabilnost u Bosni?

Paddy Ashdown: Jeste li se zapitali zašto su penzije u Federaciji dvostruko veće nego u RS, zašto većina investicija ide u Federaciju a ne u RS? Zašto je istočni deo RS najzaostaliji? Sve je to zato što podržavate i pomažete Karadžića i dok je tako, nećete dobiti ništa ni ubuduće. Ključno je da razumete da ova zemlja ima samo jednu budućnost a to je Evropa i NATO. Ja ne mogu dozvoliti da tu budućnost uništi nekoliko ljudi koji veruju da korupcijom mogu da pune svoje džepove zlatom i da mogu da štite i pomažu ratne zločince.

NIN: Na koga tačno mislite?

Paddy Ashdown: Na ljude koji su pogođeni mojom odlukom i koji se sada pretvaraju da su iznenađeni.

NIN: Zašto mislite da nema mesta iznenađenju kada i međunarodna, i federalna i lokalna vlast i dalje tolerišu toliko štetnih pojava u Bosni?

Paddy Ashdown: Mogu da razumem da su ljudi ljuti, da misle da je sve ovo nedemokratski, možda bih se i ja osećao na isti način da sam u njihovoj poziciji, ali ne mogu da prihvatim da su iznenađeni. Ja sam početkom januara za ovaj sto ovde pozvao Dragana Čavića, Dragana Kalinića, Dragana Mikerevića, jer su uradili zaista izvanredne stvari prošle godine. Rekao sam im tada: "Vi, više od svih ostalih, baš vi, ljudi iz RS, bili ste dovoljno dalekovidi da pokrenete zemlju izmenivši poreski sistem, reformišući oružane snage itd. Uspeli ste da otvorite kapije Evrope i NATO-a, sada na vašem putu stoji samo jedan kamen – saradnja sa Međunarodnim trubunalom u Hagu. Molim vas, nemojte stavljati sebe u poziciju kamena koji će onemogućiti

celu zemlju da ostvari budućnost.”

NIN: A oni nisu ni pokušali da poslušaju vaš savet?

Paddy Ashdown: Prošlo je šest meseci a oni ništa nisu uradili. Ni sam ne znam koliko puta sam ih opomenuo, javno i privatno, da ako stave sebe u tu poziciju, moraću da preduzmem odlučne akcije. To sam na kraju i učinio ovom odlukom. Šta su oni uopšte mislili? Da nisam čovek od reči? Da ne uradim ono što kažem da ću učiniti? I zaista nema veze da li Pedi Ešdaun ispunjava ili ne ispunjava svoja obećanja. Važno je da shvatite da ako ova zemlja nema budućnost u Evropi, onda nema nikakvu budućnost. Neće biti investicija, poslova, neće biti ničega ni za Srbe, ni za Bošnjake ni za Hrvate. Svi ćete živeti na dnu crne rupe, kao zatvorenici sopstvene gluposti i u stalnom strahu da se rat može ponoviti. Treba li ja da dozvolim to zbog nekolicine? Naravno da neću.

NIN: U interesu svih u Bosni je da proces političke demokratizacije što brže jača. Čini se da je vaša poslednja odluka ugrozila značajno taj proces, jer je neko ipak glasao za sve te ljude koje ste posmenjivali, zar ne?

Paddy Ashdown: Oprostite, da li očekujete da kažem da zbog teških političkih efekata moje odluke, ja treba da dozvolim tim korumpiranim ljudima da se ponašaju kako oni hoće?

NIN: Ipak niste smenili jednog, dva čoveka već predsednika Skupštine RS i još 59 ljudi.

Paddy Ashdown: Morao sam da se rešim svih koji smetaju. Nije me briga ko su oni, koliko ih ima. Jeste, ti ljudi su izabrani, ali ih to ne ovlašćuje da pljačkaju svoje sunarodnike, da odbijaju da ispunjavaju međunarodne obaveze i pomažu ratnim zločincima da ostanu na slobodi.

NIN: Hoće li vaša odluka destabilizovati Bosnu?

Paddy Ashdown: Verovatno da, ali dugoročno moram da se

zapitam: "Ako RS posle ovoliko vremena nije spremna da se suoči s činjenicom da mora sarađivati, da mora ispuniti svoje međunarodne obaveze, da li ja treba da nateram RS na to?" Naravno moj odgovor je da to moram učiniti.

NIN: Verujete li da mnogi u Bosni dele vaš stav o ispravnosti odluke koju ste doneli?

Paddy Ashdown: Radili smo analize, istraživanja, telefonske ankete, pratili smo šta se događa na veb sajtovima i forumima, i mnogi naši službenici na terenu razgovarali su s običnim ljudima i svi su došli do zaključka – to se mora uraditi.

NIN: Šta su vam rekli obični ljudi?

Paddy Ashdown: Ljudi su odgovorili da ti korumpirani ljudi, lopovi, moraju da odu. Pitali su zašto to nije učinjeno ranije i odgovorili su da im je drago što je to konačno učinjeno. Uostalom, da li ste videli javne demonstracije zbog smene Dragana Kalinića ili Dragana Čavića?

NIN: Zaista nisam.

Paddy Ashdown: Ni ja ih nisam video, jer ih nema, što znači da ljudi ne misle da sam učinio nešto nepravedno.

NIN: Da li ste čuli suprotan stav, recimo među ljudima u RS?

Paddy Ashdown: Verujete da u SDS-u i izvan njega postoje umereni glasovi koji shvataju šta RS mora da učini u budućnosti.

NIN: Šta je bila svrha uslovnog smenjivanja 50 zvaničnika iz RS, odnosno zbog čega ste pribegli ovoj polovičnoj meri? Nada da će oni od sada kada su izloženi pritisku, bolje sarađivati s vama jer se nadaju da će eventualno ostati u institucijama?

Paddy Ashdown: Hoće li ti ljudi ostati u institucijama ili neće, zavisi samo od njih. Ja ne verujem da je to polovična mera. Želeo sam da kombinujući kaznu i ohrabrenje kažem tim

ljudima: "Trebalo je da uradite sve što se tražilo od vas, trebalo je da ispunite svoje međunarodne obaveze."

NIN: Oprostite, a šta je bio ohrabrujući element?

Paddy Ashdown: Da još uvek imaju načina da sarađuju sa mnom.

NIN: Da li ste odluku doneli potpuno samostalno ili nakon konsultacija s, recimo, javnim tužiocem, diplomatama i koliko je za vas bilo značajno Karadžićevo pismo Draganu Kaliniću koje direktno optužuje SDS za finansijsku podršku Karadžiću?

Paddy Ashdown: Javnog tužioca stalno informišem i o ovoj odluci razgovarali smo pre nego što sam bilo šta poduzeo. Naravno, razgovarao sam i sa ljudima iz međunarodne zajednice. Ipak, odluku sam doneo potpuno samostalno.

Što se tiče SDS-a, upozorio sam ih pre šest meseci da verujem da imam dokaze, Karadžićevo pismo nije jedini dokaz i oprostite mi što ne mogu sadržinu tog pisma da raspravljam, i da ću poduzeti odlučne mere ako je SDS upotrebljen za finansijsku podršku ratnim zločincima.

NIN: Verujete li da je g. Kalinić bio svestan apsolutno svega što se događa?

Paddy Ashdown: Ne tvrdim da je Kalinić znao šta se sve događa u njegovoj partiji ali znam da je predsednik SDS-a odgovoran. Možda je SDS tako haotična partija pa se ne zna ko šta radi. Ono što ne mogu da prihvatim, jeste da SDS i vlasti u RS nisu ništa učinile u proteklih devet godina kako bi se makar jedan ratni zločinac priveo pravdi. Ovde nije reč samo o hvatanju Karadžića i Mladića već o ukupnoj saradnji sa Haškim tribunalom. U ovom konkretnom slučaju imam razloge da verujem da je SDS aktivno upotrebljen kao deo mreže ratnih zločinaca, kao i da su neki ljudi, poput ministra Tasića, bili izvori finansiranja. SDS možda nije mogao da kontroliše svoje finansijske tokove, a možda je i namerno vodio takvu politiku. Šta god da je u pitanju, ja nisam mogao to da tolerišem.

NIN: A šta je od tog dvoje na kraju sahranilo SDS?

Paddy Ashdown: Na osnovu snimljenih materijala nisam mogao da zaključim da oni imaju bilo kakvu kontrolu, ali su otkrivene zloupotrebe u zakonu, koji kaže da političke partije ne mogu i ne smeju da imaju veze s privatnim i javnim firmama.

NIN: Da li ste jednako posvećeni istrazi korupcije i zloupotreba i u drugim partijama u Bosni, naročito onim za koje postoji sumnja da su sarađivale s Bin Ladenom?

Paddy Ashdown: Naravno. Stalno pažljivo pratimo rad organizacija koje imaju veze sa bezbednošću.

NIN: I to je sve što činite?

Paddy Ashdown: Uskoro će dospeti pred sud nekoliko ključnih slučajeva koji imaju veze s korupcijom i ovim drugim stvarima koje ste pomenuli. Da ne krijem, možemo otići u javnost s obimnom građom zloupotreba partijskih fondova SDS-a. Ipak, treba imati na umu da na NATO samitu u Istanbulu Bosna nije odbijena zbog manipulacije partijskim fondovima, već zbog onemogućavanja normalnog rada i života u RS. Neću se pretvarati da nema korupcije u fondovima drugih partija, ali razlika je u tome da samo opstrukcije u SDS-u i lokalnoj vlasti RS imaju za svrhu podršku ratnim zločincima.

NIN: Ipak, malo bi bilo preterano očekivati da SDS ili RS deo oružanih snaga uhapsi Karadžića i Mladića, zar ne? Pretpostavka je da imate mnogo pouzdanije obaveštajne podatke koji mogu dovesti do hapšenja Karadžića i Mladića?

Paddy Ashdown: Vidite, ja ih nemam. To nije moja stvar. Moj posao je implementacija mira, a ne bezbednost.

NIN: Čini li vam se da je za hapšenje Karadžića i Mladića potrebno više političke volje da se to učini...

Paddy Ashdown: To jeste ključna stvar – potrebna je politička volja u RS i SDS-u.

NIN: Ali i političke volje međunarodne zajednice. Postoji određena zabrinutost naročito u SFOR-u da hapšenje Karadžića i Mladića ne bi prošlo bez žrtava koje treba objasniti javnom mnjenju u SAD, Velikoj Britaniji itd.

Paddy Ashdown: Doći ćemo do toga, dajte da se prvo pozabavimo RS da bih bio apsolutno jasan. Kalinić je jednom prilikom rekao da ga teram da uhapsi Karadžića. To je potpuno pogrešno. Ja ne smatram da su vlasti RS odgovorne za hapšenje Karadžića i prihvatam da samo NATO ima dovoljno vojne sile da to učini. Ali RS je apsolutno odgovorna za odbijanje saradnje. Od 29 ratnih zločinaca koje su uhapsile međunarodne snage, vlasti RS nisu pomogle u hapšenju jednog jedinog čoveka. Ja nisam video nijedan znak političke neodlučnosti međunarodnih snaga, samo neodlučnost RS. Mislim da kada bih bio apsolutno fer, rekao bih: "Nema nedostatka političke volje, već izvesne političke koordinacije u sprovođenju strategije otrovnog voća."

NIN: Kakva je to strategija?

Paddy Ashdown: Sednete ispod drveta koje ste opkolili snagama, čekate da vam otrovan plod padne u krilo. Ja mislim da to nije dovoljno, nije dovoljno samo protresti drvo da bi se to dogodilo, već morate napasti grane, sam koren.

NIN: Ali takva strategija podrazumeva i žrtve, zar ne?

Paddy Ashdown: Ne baš, sve što smo učinili do sada, učinjeno je da bismo smanjili moguće gubitke. Morate napasti mrežu koja korumpira sistem. Zato smo, recimo, zaledili sredstva Mandiću i firmi "Srpskih šuma". Kombinujemo političke akcije s vojnim kako bismo izvršili pritisak na mrežu koja podržava Karadžića. On nije hajduk koji se sam krije u brdima. Karadžić je glava duboko korumpirane i široko razgranate kriminalne mreže koja pljačka vlastiti narod kako bi ostao izvan domašaja pravde.

NIN: Zar vam se ne čini da je mnogo bolje napasti glavu zmaja umesto njegov rep?

Paddy Ashdown: Mislim da to nije istina. Mi sečemo vitalne organe zmaja, vadimo mu mozak, sečemo mu ruke i noge kako ne bi mogao više da se kreće. Za Karadžića nije prepad, njega nije lako uhvatiti jer nije usamljen i jer se krije u oblasti gde je Tito tri godine krio 16 000 partizana protiv šest nemačkih divizija. Biće nam mnogo lakše uhvatiti Karadžića kad mu presečemo sve kanale snabdevanja. Hapšenje Karadžića je mukotrpa kampanja koja zahteva koordinaciju političkih i vojnih snaga. Možete mi verovati da znam šta pričam jer sam u ovom poslu dugo. Svog prvog ratnog zločinca, tada smo ih zvali teroristi, jurio sam kroz Mangro močvare u Borneu kada mi je bilo 23 godine. Verujte mi da znam šta govorim kada kažem da sam ovom odlukom Karadžićev život učinio mnogo komplikovanijim.

NIN: Čini li vam se da je odluka o smeni funkcionera SDS-a na izvestan, indirektan, način napravila više mesta za lovce na glave koji bi dodatno mogli da iskomplikuju bezbednosnu situaciju u Bosni?

Paddy Ashdown: Zaista nisam razmišljao o tome. Možda je sada više ljudi na Balkanu koji ne bi voleli da vide Karadžića živog pred Haškim tribunalom, ali to je samo moja spekulacija zasnovana na posmatranju različitih interesa.

NIN: Zna li zbog čega su propali tajni pregovori između Karadžića i pripadnika Britanske obaveštajne službe?

Paddy Ashdown: Zaista ne znam ništa. Rekao bih da je to samo jedna od teorija zavere kao, recimo, ona da je Karadžić već u Hagu.

NIN: Može li novi predsednik Srbije Boris Tadić biti od značajne pomoći u hvatanju Karadžića?

Paddy Ashdown: Mislim da je to pitanje za Tadića. Izbor gospodina Tadića je od ogromnog značaja za sve nas jer je on izvorni demokrata i čini mi se da bi mogao igrati aktivniju ulogu u obezbeđivanju konstruktivne saradnje sa Haškim

tribunalom.